

Këyítfii Pool bín Bu-teeraa Efeesda Wo'eencii lëgís Këyítfida

Këyítfii fii fëri Pool bín kerceencaa ga teeraa Efeesda. Wayee fa eemmbii ga bu-Efees rek. Pool wosohinfa bikerceen ga teeru ciyewin ga gohaa Aasíi. Wii ya bín këyítfiima lak ya yaa lagussa ga kasu ga Room. Teeraa Efees wëri wëñ kilaak solu ga béeb teeruca a bu-Room nguurukoh ga gohaa Aasíida. Bo' biyewin ga teeraama lëgëyba enee kitoon. Ba tawahi'ta Koohyaagaba ba teek Artémís ga kiGerekda kaan fimóri'. Artémís bu-Room teekki Janaa. Ba nataalla Artémís nataal beti. Bu-Efees karee kikiimi Kooh ga kaanfaama. Yaawúu'caa na kerceencaa karéeríi daama kikiim Kooh. Ga waa Pool boyuk Efees ga baawaagari wukanakwaa, ya yaa jëgí' yaawúu'caa daama da dímaasaa en tooh. Pool boyukka lak ya minéeríi kimaañ ga Efees wayee ya dínngaba kihayis daama. Ga waa ya karis daama baawaagari wukaahaywaa, ya ennda daama tíkiis taahay taa ya jëgíree buwaa (Tumeen 19-20).

Iñii yii yëri Pool teeɓpuu ga këyítfii fii: Kooh ga kijofkaagari teewinnduu iñaa ɗaakukee hen garuu. Wëri en an ya hay kihídíroh tooh iñcaa en ga ɗook na dii ga kakay ee Yéesu kuliyuk gaca. Ya tíkka ga an kerceencaa jomin kijúwohu ba en wínoo, laakoo yii an ya yaawúu', yii enndii yaawúu'. Seytaani yëri en baa ba jom

nari kisagoh. Kon ɓa jom kitaabi na bééɓ, ɓa boki kikiim Kooh en ɗanaa Seytaani wēñooba dooli. Ya wo'in ga daa yaal jom kiman na betici, daa oomaa jom kiman na paamci na daa ñaam jom kiman na ha'-kaancida. Ya wo' an kerceencii jom ki'enu wínoo na Kiristaanii.

Këyítfi Pool bín bu-Efeesda tíidoh anee:

1 - Kēñɗoh (1: 1-2)

2 - Kooroh ga Yéesu bééɓ buwii wínoo ga fíki Kooh (1: 3-3: 21)

3 - Ki'en wínoo na Kiristaanii lími ɓadukeen wi'as (paamun, kowu, súrga) (4: 1-6: 20)

4 - Tanjoh (6: 21-24)

Kēñɗoh

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yéesu Kiristaa ee Kooh yëri waa'ka. Mi yëri bínndúu Këyítfi fii, ɗú buwii ga teerii Efees en buu Kooh ee gëmuunun ga Yéesu Kiristaada.

² Mi yii kiiim Kooh Paamudiigaru, ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii ɓa barkeellúu, ɓa onndúu jam.

Iñcii cijófi'cii Kooh tumi' buwiigariɗa

³ Du kañat Kooh, yii en Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda. Ga dii ɗu en wínoo na Kiristaada, Kooh barkeelinnduu barkeelaa en bééɓ, waa Helaagari onnduu ee ca laak ga ɗookɗa.

⁴ Ya tanukinnduu ɗu en wínoo na Kiristaa, lak ya sakkii èldúna duum, en ɗanaa ɗu en ɓiɓo' bisela'í, ɓaa laakoo sík ga fíkiici. Ga kiwaa'kii ya waa'tuuda,

5 ya ammba kuméeñí' kitanukkuu d'u en bitowuci ee kooroh ga Yéesu Kiristaa. Iñaama yèrí ya waaree ee yèrí neɓpi.

6 Kon nak, d'u kañatti ndaga kijofkiigari paafin iñaana en toohɗa: ya jofin garuu ee ya meekissiruu dara ga ndaga dii d'u en wínoo na Kowukiigari ya wëñ kikeeñukɗa.

7 Ya kooroh ga ñífaa Kiristaa aamseedá, ya laassaruu, ya bayallaruu tooñcaa d'u tooñnjida. Fodaama, ya teewinnduu dii kijofkiigari hín kiyakɗa.

8 Kijofkiima, ya teewinnduuka bi dooyin sèk, ya sorin garuu kiñaañkaa meyoh gari, na ñan kilaak hel.

9 Ya oninnduu ki'ínoh iñaana ya waaree kitum, wa newinndi ee enee kúmpa garuuda. Iñaama, ya abeeri kuméeñí' ee ya koorohan ga Kiristaa ya tumwa.

10 Iñaama ya mètíran ga wahtaa ya amɗa, wèrí en an bééɓ iñcii en ga asamaanda, na bééɓ iñcii en ga kakayfiida ya hídírohca wínoo ee Kiristaa en ñaa kuliyukɗa.

11 Waa d'í enin wínoo na Kiristaanii, d'í laakin ñak ga tooh iñcii Kooh d'íj heetiigarida. Kooh tanukeeríi kuméeñí' fodaana ya nateeka kitumɗa. En ki'enaana, ya tumi iñaana en bééɓ fodaana ya natkada na daa ya waa'kada.

12 Fodaama, d'í ñii d'í en ñuwii ñeɓ kilík yaakaa'ña ga Kiristaaniida, d'í teewoh ndamii Kooh ga kipeskiigarií.

13 Dú ñan, ga waa d'ú kelohha wo'eenii wukayohwii, wii en Hewhewii winéwí'wii músallúuda, d'ú gëmmba ga Kiristaanii ee Kooh tummba

mandargaagari garúu. Mandargaama wëri en Helii yisela'í'yii ya dígoheeda.

¹⁴ Helii yisela'í'yii yëri en iñii Kooh ðeɓpuu kiwa' ga béeb iñcii ya faani'tuuda, bi ga daa ðu bëgískan say ga tooh iñaa bonin. Kon ðu yeekat ndamii Kooh laakda.

Pool Kúmi' kerceencii

¹⁵ Ga iñaama, mi ban, mi kelohin ngëmii dú laak ga Yéesu Ha'mudiida, na ban dii dú hín kiwaa' béeb buwii enu buu Koohda.

¹⁶ Fodaama, mi ðek ga kigërëm Kooh garúu, ee saycaa mi kím Kooh tooh, helloo ka' garúu.

¹⁷ Mi yii kím Kooh, yii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaru; Paamudii líif na ndamda, ya so'túu Helaagari onanndúu kiñaañ, wa teeɓpuu Kooh ee tum bi dú ínohhi kayoh-kayohda.

¹⁸ Mi yii kím ya léeri' helciigarúu doonaa dú ínoh yaakaarii dú laak ga bayii ya bayyúu ga hafcida. Dú ínoh ban alalii wiyaakwii laakoo ga fen ya faani' buwii en buucida, dii wa hín kiyakda.

¹⁹ Ee dú ínoh ban dooliigari lëgëy ga ðuuycuu, ðu bii ðu gëm garida, dii wa hín kiyakda. Ya teewohha dooliigari wiyaakwiima ga daa iñaa wa mín hín kiyakda

²⁰ ga wii ya mílisi' Yéesu Kiristaa ga buwaa kaaninda, ya bëwí'tari ðook asamaan, yugi'tari, hanoh yah-ñaabaagari.

²¹ Daama, Kiristaa hanohdussa ga ðook iñcii ga díkaanti ðook na kakay, ca cii nguuruk, ca kaañukoo, ca laakin dooli ee ca toon doolida. Ya hanohdussa ga ðook béeb teek, waa ɓo' mín

kibayohu. Iñaama eemmbii don ga jamaanii diima, wayee bi ga sah jamaanucaa yah kihayda.

²² Kooh erin Kiristaa kinguuruk ga dook iña en tooh*, ee Kiristaaniima hanoh dook ga iña en toohda, Kooh erinndi kikuliyyuk ga jaangii.

²³ Jaangii wëri en faanfii Kiristaanii. Kiristaanii yii ga jaangii bi gomin ee Kooh yii gari ban bi gomin†.

2

Baa gëm ga Yéesu hay ki'en bo' yi'as

¹ Dú nak, kudewaa, dú enee buwaa kaanin ga fíkií Kooh ndaga tooñcaa dú tooñeeri ee dú dëkee ga kitum baakaa' rek.

² Ga duuy iñcaama dú taabukee kipeskii kibóní'kii buwii ga ëldúna enukohda. Dú kelohdee buurii kaañukoo ee nguuruk ga iñcii en ga díkaanti dook na kakayda. Buuriima yëri en helii wibóní'wii en na kilëgëy diima ga duuy buwii san kikelohi' Koohda.

³ Du béebpuu, du bokee ga buwaama ban. Waama, du pesee ga iña neβ kumuunnduu, du tumi iña faannduu meekisoh na iña en ga helluu. Fodaama, ga daa du madeeda, du enee buwaa aylukaa Kooh jomee kikípuk ga dookba, foda buwaa baama.

⁴ Kooh nak laakin yërmaandi wiyaak garuu, ee ya waa'tuu hen bi,

---

* **1:22** 1: 22 Ya tumin tooh ga fildoo kotcaagari. Mëdírohat na Kañcaa 8: 7 † **1:23** 1: 23 Mëdírohu na Efees 4: 10, iña Kooh waaree ga Aadamada, ya líifi' ëldúnada, Kiristaanii tuminwa na Helaagari yisela'í'ya gom ga béeb buwii gëm garida.

⁵ hídaa ga dii d̥u enee buwaa kaanin ndaga tooñcaa d̥u tooñeerida tooh, ya onndaruu kipesis na Kiristaanii. Ee, kijofkii Kooh onndúu kimúc.

⁶ Du enin wíinoo na Yéesu Kiristaa, Kooh mílís̥d̥innduu nari ee ya oninnduu d̥u bok kinguruk nari ga d̥ook asamaan.

⁷ Kooh tumin iñaama doonaa ya teeb buwii ga jamaanucii hayanda daa yërmaandaagari hín ki'an̥ ee wa laakoo ga fend̥a. Kooh teewohinwa ga kijofkaa ya laak garuu ee kooroh ga Yéesu Kiristaada.

⁸ En ki'ena, kijofkaa Kooh k̥erí múlsallúu kooroh ga dii d̥ú g̥emin garida. Iñaama meyoohii garúu, Kooh y̥erí onndúuka.

⁹ Enndii tumeenciigarúu tah iñaama kilaak. Kon ken hanat ga kindamuk.

¹⁰ En ki'ena, Kooh y̥erí tummbuu ga dii d̥u manda. Ya kooroh ga Yéesu Kiristaa, tummbaruu b̥ibo' b̥i'as, en d̥anaa kipeskiigaruu líif na tumeen cijófi', caa ya waayuk garuu kum̥eeñi' doonaa d̥u taabukca.

Kiristaanii tumin buwii béeb̥ba heet w̥inoo

¹¹ Ga iñaama, d̥ú bii d̥ú límukohhii yaawú'da, níindísukat iña d̥ú enee kudewaada. Yaawú'cii teekussúu haat, ba teekka haff̥a buwaa gúrukin, ee ba ay iñaama ga ku'enaama jijutuut jaa ba gú' ga faanba.

¹² Ga jamaanaama, d̥ú ínohéeríi Kiristaanii, d̥ú bokéeríi ga bu-Isarayeel; d̥ú enee sagac ga kifiliimunkaa Kooh pokohee na heetiigari na ban iñcaa ya dígeewada. Dú laakéeríi yaakaa'

wínoo ga kipessúu, ee d́ú ínohéerí Kooh, ga dii d́ú enee ga èldúnada.

¹³ Wayee diimada, d́ú bii d́ú úsaayeera Koohda, d́ú deeydohuunun ndaga dii d́ú enin wínoo na Yéesu Kiristaa, kooroh ga ñífaa Kiristaa aamseedá.

¹⁴ Kiristaanii, ga kihafci, haydohdínnduu jam. Ya tuminnduu heet wínoo: ennda yaawúu', ennda baa enndii yaawúu'. Ya nísín kisagohkaa dígeee díkaantiruu ga wii ya eroh kumuunkaagarída.

¹⁵ Fodaama, ya kèlèembíssa Waasii Móyíis* ga iñcaa wa nakohi kitum na kitaabukda. Ya hídírohha yaawúu' na baa enndii yaawúu', ba ennda bo' yíinoo yí'as gari, ee jam laakka.

¹⁶ Ya kooroh ga kikaankaagari ga kuraanaada, yaawúu' na baa enndii yaawúu', ya júwohirohhaaba na Kooh; ya d́úbí'ta kisagoh ga díkaantíba, tummbaaba ba en wínoo.

¹⁷ Fodaama, Kiristaanii hayín èldúna kiyéegaloh hewhew jam garúu, d́ú bii d́ú úsaayee Koohda, hewhew jam ban ga buwii deeysee garída.

¹⁸ En kí'ena, d́ú béebpuu, ennda yaawúu', ennda baa enndii yaawúu', Yéesu Kiristaa oninnduu kimín kituuk ga fíkíi Kooh kooroh ga Helii yisela'í'yii ee ya yíinooda.

¹⁹ Kon nak, d́ú bii d́ú enndii yaawúu'da, d́ú enissii sagac wala buwaa meyooh ín, wayee, d́ú

---

* **2:15** 2: 15 Ga loo Waasii Móyíis, iñcaa wa jègíroh ee tawahi bo' yijúwí'da sagussii hen (Mèccèe 5: 17 na Room 3: 31), wayee ga daa wa amseedá, Yéesu paafín da. Ken mínissii kikooh gawa bi ya múc

en buwaa bok kidëk na buwii enu buu Koohda, ee d'ú bok ga jawootii Kooh.

²⁰ Dú ekuunun ga tawahii yípu ga dook la'-atohiida, ee apotaa'cii na seldíiga-Koohcii enussa la'-atohiima. Yéesu Kiristaa, ga kihafci, yëri en atoh-koñii tawahii.

²¹ Ya yëri on béef atohcii tawahii kitaaboh; tawahaa koluk, tuuk gík; ee wa ennda kaan fisela'í'faa Ha'mudii tuuki'.

²² Dú ban, waa d'ú enin wíinoo na Ha'mudii, d'ú bokidohuunun ga tawahiima, ee d'ú béri en Kaanfiima Kooh kooroh ga Heliigari yisela'í'yii, dëkka gafada.

3

Lëgëyaa Pool sasu kitumda

¹ Iñaama tah, mi yii kíimi'túu Kooh, mi Pool, mi yii mi lagu ga kasu ga teekii Yéesu Kiristaa, ndaga lëgëyii mi en na kitum ga d'uuycúu d'ú bii d'ú enndii yaawúu'da.

² Wóorin an d'ú kelohin iña aaw ga lëgëyii Kooh sassoo kimëti' ga d'uuycúu ee kooroh ga kijofkaagarida.

³ Kooh teewinndoo, onndaroo ki'ínoh kúmpafaa meyoh garida. Iñaama, laakin iñcaa mi laassúu ga kibín ga dook.

⁴ Binaa d'ú jañcanaa d'ú hay ki'ínoh yen ga helii mi laak ga kúmpafii ga Kiristaaniida.

⁵ Ga jamaanucaa paafda, Kooh onéeríi bo'-súusúus ki'ínoh kúmpafaama, fodii dii ya hanfa kiteef wati apotaa'ciigari bisela'í'bii na seldígaciigari ee kooroh ga Helii yisela'í'yiida.

⁶ Kúmpafaama fëri en an, buwii enussii yaawúu'da bokidohuunun na yaawúu'cii ga iñcii cijófi'cii Kooh faani' buwii en buucida, ba bokka ga faanfii fa fiinoo, ba bokin ban ga iñaa Kooh dígoheeda. Iñaa tahkada wëri en ga dii ba enin wíinoo na Yéesu Kiristaa ga wii ba gëm ga Hewhewii winéwi'wiida.

⁷ Hewhewii winéwi'wii wiima wëri Kooh, ga kijofkaagari, tumboo súrga kiyéegalohwa, ee ya mínlukohhoo iñaama ga dooliigari mi bayda.

⁸ Mi wëñ kijutuut ga béeb buwii en buu Koohda. Moona déy, Kooh tanukinndoo kiyéegaloh, fodii hewhew, buwii enussii yaawúu'da alalii leehoo taa' meyoh ga Kiristaaniida.

⁹ Ya oninndoo fodaama kimeydoh fan ga béeb buwii iñaa ya waayukeeda, ya yii ya sak iñaa en toohda. Ee iñaama mos ki'en kúmpa ga béeb.

¹⁰ Diimada nak, iñcii en ga asamaan, ca cii nguuruk ee ca kaañukooda, kooroh ga iñaa Kooh tumi' jaangiigarida, ca hotta kimma kiñaañkii meyoh ga Koohda ga dii ka hín ki'anɗa.

¹¹ Kooh tumin iñaama foda ya nateeka kitum lak éldúna sakussii duum ee ya mëtírinwa kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

¹² Koñ waa dñu enin wíinoo na Yéesu Kiristaa ee dñu gëmin gari, dñu mínin kituuk ga fikii Kooh na hel widéli'.

¹³ Këri tah, mi kímmbúu, kaa halaatat ga coonucii mi en na kiday ndaga dñu, bi tah dñu yówi' yahhúu. Coonuciima lími'túu ndam kesi.

Pool kíimi' buwaa gëm ga Yéesuda

14 Iñaama tah mi yii yí' ga fikíi Kooh, Paamudii kikiimmbi,

15 ya yii ya en cosaanii béeb jawootciida: ennda ga asamaan, ennda ga kakayfii.

16 Kooh yewinin ndam ee yëri laak iña en tooh. Kon mi yii kiiimbi ya kooroh ga Heliigari yisela'í'yii, ya onndúu dooli wiyaak, waa yëgisdan ngëmiigarúu.

17 Ee kooroh ga ngëmaamaa, Kiristaanii dëk ga keeñciigarúu, ndaga dii dú gëm garidfa. Yípat níil ga d'uuy kiwaaroh ee dú tawah kipessúu ga kiwaarohkiima ga díkaantirúudfa.

18 Fodaama, dú na béeb buwii en buu Koohdfa, dú guu'guuluk ga ki'ínoh dii kiwaarohkii Kiristaanii hín ki'an, kihoo', kika' d'ook na kihuutdfa.

19 Dú hay kimín ki'ínoh ban kiwaarohkiima paafin tooh iña bo' mín ki'ínohdfa; ee fodaama Kooh hay kigom garúu bi dú líif muut nari.

20 Kooh, ga dooliigari en na kilëgëy ga d'uuycuudfa, mínin kitum iña paaf fúuf, tooh iña d'u mín kikiim wala sah iña d'u mín kihalaat.

21 Ya laakat ndam ga tumeencii buwii ga jaangiidfa, ee ya laak ndam ga iña Yéesu Kiristaa tumdfa, ga jamaanaa mín ki'en béeb, bi taa'! Aameen.

4

Ki'en wíinoo ga Yéesu Kiristaa

1 Kon mi yii mi lagu ga kasu ndaga kilëgëyi' Ha'mudiidfa, mi daassúu, kipeskiigarúu taaboh na kipeskii Kooh bayohhúudfa.

² Dëkat ga kiyóoskí' haffúu, mínat kidúkoh na buwum, dú took kimúuñ. Baa en bééβ tookat kimúuñi' mooroomci, taam na kiwaaroh.

³ Tumat tóoh bi, ga jamii akitoohúu yaa en bééβ na mooroomcida, dú am enii dú en wíinoo Helii yisela'í'yii onndúuda.

⁴ Faanfii fa fíinoo, Helii yisela'í'yii ya yíinoo, fodaa daa ban wa wíinoo yaakaarii laak ga bayii Kooh bayyúuda.

⁵ Ha'mun yíinoo yëri laak, ngëm wíinoo wëri laak ee bëtisi' wíinoo wëri laak.

⁶ Kooh yíinoo yëri laak, ee yëri en Paamudii bééβ buwii. Yëri hanoh bééβ dook, ya tumeenci-igari koorohi ga baa en bééβ ee ya dëk ga bééβ.

⁷ Wayee baa en bééβ garuu laasin iñaa Kooh, ga kijofkaagari, onndida fodaa daa Kiristaa wa' yaa en bééβda.

⁸ Këri tah, bíduunun ga Këyítfaa ga loo Kiristaanii an:

«Ga wii ya en na kilap dook asamaanda ya baydohin fiβo' baa abuunun*
Ee ya warohha buwii iñcaa ya onohda.»†.

⁹ Kon wo'eenii wii an, ya lapin dook asamaanda, waa' ya kiwo'? Wëri en an ya dëβ kiyóosuk hen bi ga dëkataa wëñ kihuutda.

¹⁰ Baama yoosukeeda yëri lap, hanohha asamaancii dook doonaa ya gom ga iñaa en tóoh.

¹¹ Yëri on buwii: fiβi, ki'en apotaa'; bíinoo, ki'en seldíiga-Kooh; bíinoofii, ki'en biyéegaloh

---

* **4:8** 4: 8 Ya teewohha ndamaa ya laak ga buwaa ya banfa; Malkat Koloos 2: 15. † **4:8** 4: 8 Malkat ga Kañcaa 69: 19. Wo' ga ndamii Kooh laak dook buwii sagohu narida.

Wo'eenii winéwí'wii; bíinoo biliis, kiníi' jawootii Kooh na ki'en bijégíroh.

¹² Ya oninba iñcaama kiwaayuk buwii en buu Koohda doonaa ba mēti' lēgēyaa ba tumi Kiristaaniida ga kibaat kiyégísi' ngēmii buwii en faanfii Kiristaaniida.

¹³ Ee iñaama, bi ga daa dū bēēβpuu dū bokan ki'en wíinoo ga ngēmii na ban ki'ínoh Kowukii Kooh, bi ga daa dū enan buwaa matuunun, dū le' ga daa dū tuukan kot cimēti' fodii cii Kiristaanii.

¹⁴ Fodaama, dū ensisoo tu'oomaa, taa baa koluk kijégíroh tóoh nookba na wo'een-nof-moroocaa gēmlukohiba iña enndii kayoh, en fan gaal-loocaa dúusca ge, uurisaa egisohiwa daa en bēēβda.

¹⁵ Wayee dū hay kiwo'i kayoh, taam na ki-waaroh ee dū aawi kiyak bi, ga iña en tóoh, dū madi na Kiristaanii en hafii jaangiida.

¹⁶ Yēri en bii hídíroh bēēβ buwii, ba abo-hha wíinoo fodii cēe'cii en ga faan aboh ga tēpísciida. Fodaama, kiwaarohkaa laak ga díkaantibaada onanba kiwēñ kiyak na kiyégísi ga ngēm, binaa yaa en bēēβ tum iña wa'tidanaa.

Kipeskii ki'askii ga Yéesu Kiristaada

¹⁷ Iñii yii yēri mi wo''úu ee mi yii seedi'ka ga teekii Ha'mudii an: Dú jomissii kipes fodii yiifa'cii taabuki halaatciigaba laakoo hafda.

¹⁸ En ki'ena, helciigaba kúnuk hen. Ba bokkii ga kipeskii Kooh onohda ndaga ba ínohoo dara ee ba súwin ga keeñ.

¹⁹ Ba laakoo kaci ga dara, ba taabuk kibonkaa en tóoh ee ba kapoo ga kitum iña moroo.

20 Dú nak, enndii iñaa manda yëri dú jëgíru ga loo Kiristaanii.

21 Man dú abin iñaa Yéesu wo' na iñaa ya jëgírohda? Ee dú ínohin an kayoh.

22 Kon dú jomin kifoñ kipeskaa dú enukohee kudewaada. Badukeenaama hewi'in, ee iñcaa cibóní'caa wa meekisohda dúki bo' hen, yaso-hiri.

23 Dú íis Helaa Kooh ga kihafci ya onndúu kibay halaat ci'as,

24 dú bay badukeen wiliis wi'as, waa Kooh tum garúu fodaa daa ya manda; en d'anaa, dú laak kipeskaa júwin, ee sela'in, kaa límuk ga kayohfi.

25 Kon nak íisat kiwo' saboh. Baa en béeb garúu wo'at na mooroomci kayoh ndaga dú béebpuu dú en faan fiinoo.

26 Binaa dú aylukaa, leenaa watukat kikeen ga baakaa'; aylukkúu hanat kihoowuk bi ga noh-soos.

27 Kaa onat Seytaani hal garúu.

28 Baa lokeeranaa, ya íisat kilok, ya anagohat, ya lëgëy bi jof na kihafci; fodaama ya laak iñaa ya dímalohan buwaa sooluk dímalda.

29 Kaa meydohat wo'eencaa moroo ga kúuwrúu. Kiwo' na' kilaakaa, enat wo'eencaa jofin, caa laakin solu ga ki'on buwii bíinoo kiyégís ga ngëmii, ee fodaama ca haydohi yijófi' ga buwaa kelohicaada.

30 Kaa léehdat keeñii Heli yisela'í'yii meyhoh ga Koohda. En ki'ena, Heliima, Kooh yëri tummbi garuu, ya en mandarga bi ga besaa Kooh yahhúu kibégís ga béeb iñaa bonin.

³¹ Kaa abat aylook, kaa tamohat, kaa aylukohat, kaa ñarohat, kaa basohat, meydohat kisoot ga díkaantirúu.

³² Baa en bééß jofat ga mooroomci ee ya teebpi kimo' keeñ. Bayalohat ga díkaantirúu fodaa daa Kooh bayallúu ndaga dii d'ú en wíinoo na Kiristaaniida.

5

Dú jom kipes ga lee'laat

¹ Waa d'ú b'eri en towutii Kooh keeñukda, guu'guulukat kon ga kitum fodaagari.

² Teewohat kiwaaroh ga kipeskiigarúu besaa en bééß, fodii dii Kiristaanii waa'taruu, ya e'ta Kooh kumuunkaagari ndaga d'udfa. Ya erohhaka fodii sarah waa t'eki'si hen ee ngetaa newin Kooh.

³ D'ú bok ga heetii Kooh, k'eri tah kifaanuk na baa en bééß, kitum iñcaa moroo, caa mín ki'en tóoh, wala kid'ibuk iñaa en yuu mooroomfu, iñcaama jomoo sah ki'en wo'een ga díkaantirúu.

⁴ Jekkii ban d'ú meydoh ga kúuwrúu wo'eenca korukkii, wala wo'eencaa laakoo haf, wala wo'een-yéendah cisépi'í. Namat kay kimeydoh wo'eencaa g'ere mi Kooh.

⁵ Ee nak, ínohat dijófi' an buwii faanuki na baa en bééßda, buwii tumi iñaa morooda boksanndii ga nguuraa Kiristaa na Kooh. Buwii gooñi tóoh ga hafbaða ban boksanndii ga ndaga man na ba jaamuki alalaa ba laakda.

⁶ Ken hanattúu kid'úk na wo'eencaa laakoo haf. En ki'ena, iñcaama c'eri tah aylukaa Kooh keeni ga d'ook buwaa sañngi kikelohi'da.

⁷ Buwaa man da, kaa bokat naba dara.

⁸ Kudewaa, d'ú enee ga ñúus. Diimaɗa, d'ú bii ga lee'laat ndaga d'ú enin wíinoo na Ha'mudii. Kon teewohat ga kipessúu an d'ú bii ga lee'laat.

⁹ En ki'ena, lee'laat wëri lími kijofkaa en tooh, kijúbkaa en tooh na kayohfaa en tooh.

¹⁰ Kon nak guu'guulukat ga ki'ínohsoh iña neɓ Ha'mudii.

¹¹ Kaa bokat ga tumeencaa caama laakoo jeriñ, buwaama enukohi ga ñúusɗa. Buwaama sah namatba kiwiiñ hen.

¹² En ki'ena, béeb iñcaama buwii tumi ga kakayɗa nam ki'apoh kaci hen bi ken kaañoo gaca sah kiwo'.

¹³ Wayee binaa ca teewohu fagaa, iña ca en kayoh-kayohɗa dal kimey lañ ga lee'laataa.

¹⁴ En ki'ena, iña faanu ga lee'laat tooh en iña leerin. Këri tah wo'u an:

«Yúuduka, fu yii fu en na kineehɗa,

kolukohaa ga leelo buwii kaaninɗa,

ee Kiristaanii hayyaa kiniit na lee'latiigari.»

¹⁵ Kon malkiskohat bi jof ga dum d'ú en na kipesɗa: hanat ki'en fodii buwaa ñaañnjii, wayee enat fodii buwaa lak kiñaañkaa meyo ga Kooh.

¹⁶ Dú gaaw kitum tooh yijófi'yaa Kooh onndúu kimín watida, ndaga jamaanii d'ú enohɗa, buwii yewinin kitumi yibóni'.

¹⁷ Kon nak kaa enat dof wayee namat ki'ínoh iñii Ha'mudii waa' d'ú tumɗa.

¹⁸ Kaa laalat ga biiñ: iñaama yah kiyasoh kipeskiigarúu. Namat kilífi na Heli yisela'í'yii.

19 Daasohat ga díkaantirúu, d'ú yeekd'i Ha'mudii na b'éeβ keeñciirúu yeek-kañ, yeek-bak, na b'éeβ yeekcaa Helií Kooh onndúu kiyeek.

20 Ga wahtaa en b'éeβ, na ga iñaa en tóoh, g'ërëmat Kooh, Paamudii ga teekii Y'eesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

21 D'ú bii d'ú e' Y'eesu Kiristaa cée'da, yaa en b'éeβ kelohdat mooroomci.

Badukeen ga díkaanti beticaa na yaalcaagaba

22 D'ú beticii, kelohdat yaalciigarúu fodii dii d'ú kelohi' Ha'mudiida.

23 En ki'ënaa, yaal y'ëri kuliyyuk, betici taam ga, fodii dii Kiristaanii kuliyyuk ga jaangii en faanfigarida, ee ya y'ëri en Músalkaatii jaangii.

24 Fodii dii jaangii kelohi' Kiristaaniida, beticii jom kikelohi' biyaalba fodaama ga iñaa en tóoh.

25 D'ú yaalcii, waarat beticiigarúu fodii dii ßan Kiristaanii waaree jaangii bi ya erohha kumuunkaagari ndaga wada.

26 Ya tumin iñaama, kooroh ga músú na Wo'eeniigari, kisétí'wa, wa en wuu Kooh.

27 Ya waa' jaangii, ga f'íkíici, wa en jaangaa morin, waa setin wic, waa laakoo sík ee laakoo iñaa jekkii ga. Wayee wa sela', ee wa en waa laakoo dara iñaa ßo' wo'an ga yibóní'.

28 Fodaama ßan, yaalcii jomin kiwaa' beticiigaba fodaada ßa waa' faanbada. Yaal waa' beticinaa, lak ya waa' hafci.

29 En ki'ena, laakoo baa saŋ faanfaagari. Ya namifa kiñëmíri hen, ya toputu'ifa fodii dii ban Kiristaanii tumdi jaangiida.

30 Ee du bëri en cée'cii faanfiigari.

31 Bíduunun an: «Këri tah yaal hay kifoñ paamci na eeci, ya aboh na betici, ee ba banak, ba en faan fiinoo»☆.

32 Wo'eenuma enin kúmpa fiyaak. Ee mi wo' an këri laak ga díkaanti Kiristaanii na jaangii.

33 Moona ka laak fodaama garúu ban: yaalaa en béeb waarat betici fodaa daa ya waa' hafcida, ee ban betifaa en béeb onat yaalci cée'.

6

Badukeen kowu ga díkaantici na paamci na eeci

1 Dú oomaacii nak, fodii dii Ha'mudii nakohkada, kelohdat bipaammbúu na bi'eewwúu. Iñaama nak yëri jof.

2 Bídu ga Këyítfaa an: «Kelohdaa paapu na eefu.» Iñaama yëri Kooh def ki'ebaloh kitum, waa taam na iña ya dígoh ga, wo' an:

3 «En danaa, kipesfu neb ee fu hoo' kumuun ga ëldúna»☆.

4 Dú nak paamuncii, kaa tëmírat keeñcii towu-tiigarúu, wayee koratba, dú jëgírifa fodaa daa Ha'mudii waarohkada.

Badukeen ñaam na ha'munaagari.

☆ **5:31** 5: 31 Sënees 2: 24. ☆ **6:3** 6: 3 Eksoot 20: 12; Dëteronom 5: 16.

⁵ Dú ñaamcii, kelohdat ha'muncaagarúu ga ëldúnada. Niikatba, dú e'ba cée', taam na keeñ wisetí' fodii dii dú tumdi Kiristaaniida .

⁶ Ka hanat ki'en ga daa ba malaki garúuda tah dú tumi lëgëyaagarúu, kiheel ndam bo'-súusúus. Wayee lëgëyat fodii ñaam Kiristaanii, fodii baa eki keeñba tooh ga kitum iña KooH waa'.

⁷ Tumat lëgëyumgarúu na keeñ wisóosí'. Hanat ki'en fodii buwaa lëgëyi' bo'-súusúus wayee enat fodii buwaa lëgëyi' Ha'mudii.

⁸ Ínohat gaka an, yaa en béeb garúu, ennda ñaam, ennda baa enndii ñaam, iña ya lëgëy ga yijófi'da, yëri Ha'mudii íkanndi.

⁹ Dú nak, Ha'muncii ñaamcii, tumat fo-daama ga díkaantirúu na ñaamcumgarúu. Kaa dígukatba. Dú ínohin an ennda dú, ennda ñaamciigarúu, dú bëri bok Ha'mun yínoo, yii en ga asamaanda ee béeb buwii bëri hín ga fíkíci.

Ganaaycii KooH on kerceencii kiheñoh na Seytaaniida

¹⁰ Íñii mi méeñjohhúu kiwo'da yëri en an: Baatukat dooli ga Ha'mudii, na ga doolii wiyaak-wii en garida!

¹¹ Níkukat ganaaycii KooH e'túuda toohca, doonaa fíraa Seytaani waa'túu kiye'oh tooh, dú tëhhi tëc.

¹² Ndaga du heñohii na bo'-súusúus, wayee du heñoh na iñcii ga díkaanti dook na kakay, ca cii nguuruk, ca kaañukoo, ee ca bay doolaa ga nguu'caa ga ëldúnaanaama en ga ñúusda, na

béeb hel-nof-moroocii enu ga díkaanti dook na kakayda.

¹³ Kērí tah nak, bewat ganaaycii Kooh e'túuda toohca, en d'anaa, bescaa ciméeski'caa hayaa, dú mín kitēh yibóni'yii heñohhúuda. Ee dú heñoh bi ga siñdaanaa, dú lís kituuk tek.

¹⁴ Kon tuukat tek! Bewat kayohfii dú pēkírufka ndiŋ ee dú beβ kijúb, dú tumfa kúlti-pewiñfaa dú ekukan kiheñohneedaa.

¹⁵ Bewat kikaantukohkii ga kiyéegaloh Hewhew winéwí'wii onohi jamda, dú ekukwa fodii ñafa' ga kotciigarúu.

¹⁶ Wahtaa en béeb na daa en béeb, bewat ngēmii dú laak ga Yéesuda, wa en iñaa dú yímohan bescii abin kiwii; cii sépí'í-ga-nofii weesirúuda.

¹⁷ Bewat ßan kimúckii, dú ekukwa fodii baanu-pewiñ ga hafciigarúu ee dú beβ wo'eenii Kooh, wa en kalaβfii Helii yisela'í'yii.

Pool nakoh kikiim Kooh

¹⁸ Ga wahtaa en béeb, kíimat Kooh ga iñaa en béeb, dú dímalukiri kooroh ga Helii yisela'í'yii. Kaa neehat ee dēkat ga iñaama, dú kíimdi béeb buwii enu buu Koohda.

¹⁹ Kíimdattoo Kooh ßan, doonaa saycaa mi lēgís kúuwroo kiwo' tooh, ya onndoo wo'eencaa mi jom kiwo'da ee mi kaañ kiyéegaloh kúmpafi en ga Hewhewii winéwí'wiida.

²⁰ Mi enin ßaa Kooh wos kiyéegaloh Hewhewi-ima, luu enee an mi yii ga kasu. Kon kíimdattoo bi mi kaañwa kiyéegaloh fodaa daa mi jomka kitumda.

Taṅkoh

²¹⁻²² Mi yii wosohhúu Tísík, ya wo''úu tóoh iñii mi enukoh diiɗa na iñii mi tumɗa. Ya mbok-kerceen, yaa mi waarin lool ee ya yii tum dijúwí' lëgëyii Ha'mudii nakohɗa. Ya hayyúu kiwo' iñaa aaw garí dii, ee ya dëlí' keeñnjúu.

²³ Kon mi yii kíim Kooh Paamudii ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ɓa on ɓéeɓ mbok-kerceencii jam. Ba onndúu kiwaaroh yaa en ɓéeɓ na mooroomci, taam na kigëm ga Yéesu.

²⁴ Mi yii kíim Kooh barkeel ɓéeɓ ɓuwii waaruunun Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, ee kiwaarohkaagaɓa kaama laakoo koocɗa.

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870